

† Casian,
Episcopul Dunării de Jos

**PĂSTOR ȘI MISIONAR,
ÎNȚELEPT ȘI CUMPĂTAT,
SLUJITOR HARNIC ȘI COMPETENT
ÎN DUHUL TRADIȚIEI ECHILIBRATE,
ARHIEPISCOPUL DR. ANTIM NICA
LA UN SECOL DE LA NAȘTERE***

Preliminarii

Despre orice persoană care ne-a marcat viața se spun și se scriu părți din lucrarea sau din manifestările ce se impun ca și amprente pe coala albă a hârtiei, care devine document. Cu atât mai multe se pot evoca despre oamenii născuți și crescuți în slujirea celor mulți. O astfel de mărturie despre un slujitor al Domnului din Biserica Sa, arhiepiscopul Antim Nica al Dunării de Jos, la un secol de la naștere, reprezintă totodată o bucurie a recunoștinței ca fapt real și o îndatorire morală, întrucât oamenii nu mor când se așază în mormânt, ci atunci când dispar din conștiința și din viața noastră. Despre ierarhii încă în viață se scriu și se evocă multe aspecte ale slujirii, unele în sens pozitiv, altele critic și, de multe ori, tendențios, căci nimeni din cei investiți cu responsabilități pentru cei mulți nu reușește să obțină ceea ce ar dori de la oameni și nici nu poate oferi atât cât își impune,

* Studiu publicat în prefața volumului *Arhiepiscopul dr. Antim Nica. Prinos la Centenarul nașterii. 1908-2008*, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2008, p. 5-24.

căci toți avem limite. Doar Dumnezeu este Dăruitorul obiectiv și nepărtinitor față de toți oamenii care își manifestă însă și în atare situații, în general, nemulțumirile.

La paisprezece ani de la plecarea dintre noi a arhiepiscopului Antim, putem să apreciem, cu mai multă detașare omenească și cu mai puțină exigență personală, profilul personalității unui ierarh care și-a slujit Biserica și neamul timp de o jumătate de secol numai ca vrednic arhiereu. Cu atât mai mult, în această împovăraătoare și grea chemare de la Dumnezeu pentru oameni se însumează și cealaltă parte a vieții sale considerată personală, de la naștere și până la exercitarea misiunii. Deși ea trebuie mereu înțeleasă ca și adâncimea unei surse de apă și rădăcinile unui pom roditor, nu este deloc ușor să evoci o personalitate care s-a impus într-un mod convingător în Biserică și în lume, așa cum este arhiepiscopul Antim Nica. Încercarea poate fi cu atât mai dificilă, cu cât viața sa s-a manifestat pe pământ cu multe sinuoșități, căci timpul nu a fost mereu îngăduitor cu el, după vorba cronicarului: „Omul este sub vremuri, și nu vremurile sub om.“ Cu toate acestea, încercarea eparhioților săi, păstoriți aproape un sfert de secol la Dunăre și Mare, se constituie în mărturii demne nu de a-l reprezenta, ci mai curând de a se autoprezenta atât prin documentele ce ne-au parvenit din arhiva personală, de la sursă, cât și din lucrările teologice și din realizările pastoral-misionare și cultural-sociale, cu mare deschidere spre ortodoxia universală și spre creștinism, în general, ori spre marile religii ale lumii, întrucât i-au fost date astfel de oportunități de la începutul școlirii și până la sfârșitul slujirii sale bisericesti.

Oferim, așadar, cale deschisă mărturiilor sale în care se manifestă persoana sa în chip convingător, ca astfel și cei ce nu au avut șansa lucrării și cooperării ori a slujirii cu și lângă un mare om al Bisericii să-l cunoască, să-i aprecieze jertfelnicia și să încerce a-l urma pe calea apostolatului; fie slujitorii sfintelor altare, fie tinerii teologi, ori creștinii însetați de învățătura creștină și dornici de identificarea modelelor de urmat în viața creștină. Vom prezenta, în cele ce urmează, câteva repere din viața și din activitatea bisericască a arhiepiscopului Antim, din propriile mărturii și ale celor ce i-au fost aproape, atât din familia personală, cât și din cea mai mare, a slujirii teologice și pastoral-misionare.

*Fiu de plugari harnici și evlavioși,
cultivatori de pământ și de virtuți în suflet*

Alexandru Nica (Nicov) s-a născut la Bogzești Orheiului, într-o familie răzeșească cu 12 copii, el însuși împărțând de mic atât grijile, cât și greutățile inerente timpului de început de secol XX - 24 februarie 1908!

A fost educat mai întâi la școala viețuirii frățești, sub permanenta purtare de grijă a tatălui său, Ananie, care era dascăl la biserică, școlit în partea de sud a Basarabiei, la Nicolaev. A profesat și ca învățător în ținutul Dubăsarilor, ca apoi să fie hirotonit diacon de episcopul Serghie¹. Se trăgea dintr-o familie de vechi slujitori bisericești. Bunicul diaconului Ananie, pr. Ioan, a fost la începutul secolului XIX hirotonit de Meletie al Hușilor, iar mai târziu a primit duhovnicia de la mitropolitul Gavriil Bănulescu Bodoni². Fiul preotului Ioan, Vasile, a fost cântăreț bisericesc³, iar Ananie își urmează tatăl în aceeași slujire⁴. Mama sa, Anastasia, creștină harnică, darnică și iubitoare de credință și de familie, se trăgea din vechea familie armenească Petică.

De multe ori, ierarhul își evoca părinții cu lacrimi în ochi și cu recunoștință, mărturisind fapte și aspecte demne de înscris în memoriile celor mai mari evocatori ai familiilor celebre - „școli smerite“ ale vieții și ale mântuirii! Nu de puține ori și-a exercitat, de mic, atât calitățile spirituale - moștenite de la părinți - cât și cele gospodărești, imprimate de situație, căci fără lucrarea pământului și hărnicia fiecăruia din familie, era imposibilă viețuirea și, cu atât mai complicată, școlirea multora dintre ei până la nivel universitar.

În plus, tânărul teolog de la Facultatea din Chișinău se achită admirabil de îndatoririle față de familia mare a satului, prezentând licența cu subiectul „Biserica din Bogzești“ (Orhei)⁵. În același timp, și-a folosit și experiența

1. Episcopul Serghie al Hersonului, fișa din arhiva personală a arhiepiscopului Antim Nica.

2. Document în arhiva arhiepiscopului Antim Nica, dosar nr. 535, din 13 decembrie 1854, din parohia Vădeni - Basarabia.

3. Condica formulară din 1847 a bisericilor din județul Soroca, în arhiva personală a arhiepiscopului Antim Nica.

4. Certificat eliberat de Consiliul eparhial al Arhiepiscopiei Chișinăului, 6 septembrie 1936, vezi arhiva personală a arhiepiscopului Antim Nica.

5. Antim Nica, *Biserica din Bogzești (Orhei)*, Chișinău, 1937.

de teolog tânăr și harnic prin nenumărate meditații, din care-și primea o parte din sumele necesare achitării taxelor de studii. Astfel împlinit, de tânăr, Alexandru reușește să se impună în fața profesorilor săi și a oblaștilor canonici și duhovnicești, care îl ajută să-și desăvârșească studiile în străinătate, ca bursier al Guvernului român.

***Tânăr studios, meticulos și matur,
școlit în țară și în străinătate***

După absolvirea cu succes a studiilor teologice la Chișinău, în 1931, în primăvara anului 1932, absolvă Seminarul Pedagogic la Iași și astfel obține o bursă de patru ani pentru studii în străinătate. Este o excepție pentru starea lui socială, dar este o măsură excepțională a pedagogilor, care nu gândeau doar la prezent, ci lucrau pentru viitorul Bisericii, cu multă conștiinciozitate, ctitorind oameni care, la rândul-le, le-au urmat exemplul: „Lumină din

6. Renumitul profesor C. N. Tomescu, de la Facultatea de Teologie din Chișinău, a intuit calitățile reale ale tânărului Alexandru, încă din timpul studiilor studențești. A fost principalul său susținător din punct de vedere teologic, recomandându-l altor profesori și mitropolitului Gurie Grosu pentru studii în străinătate. În arhiva personală, arhiepiscopul Antim a păstrat la loc de cinste două dintre scrisorile profesorului său, din care redăm câteva paragrafe, în care i se adresează cald și apropiat: „Mă bucur că lucrezi asupra Bisericii din Siria. Va fi un studiu la vreme venită. Cere date oficiale și cât mai variate aspecte să ai. Să te consideri însărcinat oficial al Arhiepiscopiei noastre la alcătuirea acestui studiu. Socot că te-ai aranjat să predai la Școala americană; eu te-am recomandat... Și, desigur că le vei fi de real folos.“ Studiul respectiv a fost publicat la Chișinău în 1936 (16 pagini), cu titlul „Ortodoxia în Siria și la Locurile Sfinte“.

Îl sfătuiește să meargă și la Ierusalim, din Siria: „Vei adăuga mult sufletului dumitale. Acolo vei întâlni cunoscuți de-ai mei... Folosește numele meu, unde socoți util și va fi, poate, mai cu înlesnire.“

În aceeași scrisoare îl pregătește pentru noviciatul ce urma să-l săvârșească prin intrarea în monahism, eventual, la Măn. Noul Neamț - „unde-s și Nicodim (Ioniță, s.n.) și Benedict Ghiuș. Dar venind în țară, vom mai aranja ca să-ți fie cât mai bine.“

În continuare, îi anunță trimiterea unui mandat de 500 lei din partea Arhiepiscopiei, spre a-i ușura condițiile de studiu (scrisoare expediată de la Chișinău, la 1 ianuarie 1935)

Într-o altă epistolă îi anunță vestea alegerii, în 1935, a vlădicăi Nicodim ca mitropolit al Moldovei: „Alegerea aceasta, investirea și instalarea m-au ținut lângă el, m-au înviorat, mi-au renăscut atâtea nădejdi...vlădica fiind părintele meu sufletesc. Bucură-te și d-ta, slăvește mila lui Dumnezeu și umple-te și mai tare de nădejde, știind că în calea, ce întrevezi pentru d-ta, va fi încă un stâlp al monahismului paisian, un suflet mare, cald și mult înțelegător.“

Previziunile prof. Tomescu s-au adevărat, mai ales în timpul păstoririi marelui ierarh Nicodim ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, contribuind la rezolvarea multor aspecte

lumina“ cunoașterii și prețuirii celor valoroși pentru binele Bisericii⁶. În anii 1934-1935 studiază cu alți teologi români la Strasbourg, la Facultatea de Teologie Catolică și la Institutul Catolic din Paris, unde a audiat, între altele, prelegerile lui Jacques Maritain, care-l sesizează ca pe un teolog profund și harnic. Celebra universitate alsaciană a școlit mulți români care au devenit cadre didactice universitare, la București, la Sibiu și Cernăuți, iar alții ierarhi, dintre care și patriarhi⁷ ai Bisericii Ortodoxe Române. Își continuă cercetarea printre primii români teologi în Anglia și în Siria; își însușește limbile franceză și engleză (știa de acasă, de la Chișinău, limba rusă) și astfel, abordează ca temă de cercetare raporturile dintre creștini și musulmani în Orientul Apropiat. Experiază atât metoda științifică în teologie, în mediul occidental, studiază și în centre mai greu accesibile din Orient. Vizitează și Locurile Sfinte, atât pentru creștini, cât și pentru marile religii monoteiste, ca astfel să devină, de timpuriu, unul dintre cei mai bine formați teologi, capabil de dialog cu alte Biserici creștine, atunci când nu se practica atât de ușor comunicarea între credincioșii diferitelor Biserici. Înaltele școli occidentale și orientale nu l-au depărtat de grija familiei. În arhiva personală a păstrat, ca pe niște mărturii dragi și importante în formarea sa, unele scrisori, îndeosebi de la tatăl său, diaconul Ananie⁸, pline de duioșie

grele din viața tânărului episcop Antim.

Din aceeași scrisoare, se desprinde grija profesorului C. N. Tomescu pentru promovarea legăturilor frățești cu ortodoxii sirieni și libanezi: „Idea ca să mai vină și alți sirieni și libanezi la noi, să ne cunoască, să studieze aici și să lucreze apoi de acord cu noi, e bună, mântuitoare, și care, de altfel, a făcut și obiectul călătoriilor mele cu vlădica Visarion pe acolo.“ (este vorba de episcopul Visarion Puiu, fost al Hotinului, fost mitropolit al Bucovinei, promotor încă din timpul profesoratului de la Galați al deschiderii și cooperării cu alte Biserici, în a căror experiență să se poată învăța și consolida Biserica noastră). Scrisă în 7 februarie 1935, la Chișinău. Arhiva personală a arhiepiscopului Antim.

7. Iustin Moisescu, Mitropolit al Ardealului (1955), Mitropolit al Moldovei și Sucevei (1956-1976), Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1977-1986); Daniel Ciobotea, Mitropolit al Moldovei și Bucovinei (1990-2007), Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (2007-prezent)

8. Prețuirea reciprocă a părinților pentru un fiu studios și a fiului pentru părinții săi grijulii și iubitori se vede și din mărturia scrisorilor diaconului Ananie, tatăl, expediate de la Bogzești, în 13 octombrie 1934. Citatele ce le reținem grăiesc prin ele însele, nemaiaivând nevoie de nicio subliniere: „Scumpul nostru Sașa (Alexandru, s.n.), am primit scrisoarea matală (!) (...) Mulțumim lui Dumnezeu că te-ai păzit până în prezent în sănătate. Dumnezeu să te păzească și în căile acestea care vrei să le faci și în locuri sfinte și să te întoarcă bun, sănătos, în sânul familiei noastre. Foarte mult suntem doriți să te vedem! (...) Te rog, dacă

și de responsabilitate părintească față de unul din fiii îndepărtați, căruia îi transmitea atât bucuriile, cât și încercările unei familii numeroase, cu mari greutăți, datorate lipsurilor secetei⁹, cât și sarcinilor economice pentru mulți frați aflați la studii în Chișinău sau în țară.

Sudura sufletească între frați este o consecință a educației în familie, dar și a caracterului puternic al unor tineri luptători și biruitori prin muncă și cercetare. Tânărul Alexandru, aflat la studii în Siria și în Liban, participă, doar prin frații săi, la pierderea unuia dintre dâșii¹⁰. Este momentul unei decizii lăuntrice, hotărâtoare pentru tot restul vieții. Fratele său mai mare, Theodor (Dorel), îl susține cu multă însuflețire¹¹, deși el era preocupat de

vei fi pe la Ierusalim și în alte locuri sfinte, să te rogi lui Dumnezeu pentru noi, bătrânii. Mama și eu suntem cam slabi; pe mine, durerea veche nu mă uită, dar tot mișcăm, cât de puțin. (...) Te sărutăm cu dragoste părintească și îți dorim să vii sănătos acasă. Tare ne pare mult până vine februarie!“

În scrisoarea din 17 ianuarie 1935 se arată îngrijorarea părinților pentru fiul de departe, care a împlinit 27 de ani și era așteptat la oaste: „Mi se pare că amânări mai multe nu se fac dacă ai împlinit 27 de ani. Trebuie sau să te preoțești, sau să faci milităria!“

9. Pe lângă știrile despre frații din familie, în aceeași scrisoare datată 17 ianuarie 1935, diaconul Ananie, într-o caligrafie latină demnă de orice cancelarist, își anunță fiul despre multele greutăți ce le au de îndurat părinții unei familii numeroase. Amintește de recolta foarte slabă din 1934 și de gerul cumplit din 8 ianuarie, temperatura scăzând la minus 28 și 30 de grade: „Bieții băieți (frații, aflați la diferite școli) au plecat la 7 ianuarie, nu știu dacă nu or fi răcit. Noi am rămas singuri, suntem cam bolnavi, dar tot mișcăm, cât de puțin.“

10. Scrisoarea, păstrată în arhivă, de la fratele mai mare, Theodor (Dorel), se remarcă atât prin duioșie în relațiile dintre frați, cât și prin multă putere în sprijinirea tânărului teolog aflat în pragul unei mari deziluzii pentru toată viața: „Trebuie însă cu toată durerea să ți spun, că rândurile ce le-ai adresat celui mai mic dintre noi, n-am cui să le transmit. Frățiorul nostru Vava ne-a părăsit în ziua de 20 ianuarie, în urma unei septicemii aci, în Chișinău, la spitalul orașului. Lucrurile s’au petrecut atât de rapid, încât această prea dureroasă veste ne-a zdrobit inimile tuturor. Bietul Papa, care a venit la Chișinău, la înmormântare, nu se putea stăpâni, sârmanul, și ne spunea, cu lacrimi în ochi, că așa durere n-a suferit nici când s’au petrecut părinții. (...) La 28 februarie, probabil că va veni și mama și îi vom face aici un parastas de 40 de zile. Ne pare rău că nu ești și tu printre noi în asemenea clipe, ca să ne alinăm durerea. Te rog, scrie și tu cât mai des părinților câte un rând de mângâiere și încurajări, căci aceasta este tot ce se mai poate face pentru ei.“

11. Emoționantă este și încurajarea ce i-o transmite în această scrisoare în legătură cu decizia de a intra în monahism: „Desigur că între timp ai suferit o transformare sufletească gigantică. Te înțeleg. Urmează neșovăit chemării lăuntrice și fii stăpân pe sine. Nimeni nu te va dezaproba, dacă va vedea o hotărâre matură și neclintită în intențiunile tale.“ Încurajarea este cu atât mai eficientă, căci ea este transmisă de fratele său, deja căsătorit, și el

cercetarea științifică și nu avea prea multe legături cu viața monahală, pe care tânărul Alexandru dorea s-o îmbrățișeze. Colegi de seminar, precum Paul Mihail, care mai târziu devine unul dintre marii duhovnici și renumit cercetător al trecutului Bisericii și al spiritualității ortodoxe, îl încurajează, de asemenea, în lucrarea sa de îmbogățire teologică pentru binele misiunii bisericești¹². La rândul său, pr. prof. Nicolae Ciudin, aflat și el la studii în Paris, îl ține la curent cu noutățile teologice și impresiile bune ale eterodocșilor despre ortodoxie, reprezentată în Occident, fie de emigranții ruși, fie de studenții bursieri ai diferitelor Biserici Ortodoxe. O interesantă știre se referă la traducerea lucrării „Ortodoxia“ a preotului profesor Serghie Bulgakov în limba română¹³. Astfel, îmbogățit spiritual, teologic și cultural, tânărul Alexandru, la 27 de ani, se întoarce acasă, gata să treacă din grija și dragostea familiei sale, în lucrarea Bisericii, urmând chemării sale lăuntrice, la care marele teolog și profesor Gala Galaction a avut partea sa de contribuție, între mulți alți părinți îmbunătățiți din Basarabia. Astfel, la 24 iunie 1935, trece de la cercetarea academică a teologiei din țară și străinătate, la

absolvent de studii universitare și doctorale. Texte din arhiva personală a arhiepiscopului Antim, scrisoare datată 12 februarie 1935, Chișinău.

12. „Prietene scump și drag, (...) mulțămesc pentru ilustrata și ziarele trimise. Ieri s-a terminat sesiunea Adunării eparhiale. Am asistat și eu; mi te-am închipuit secretar și membru al acestui așezământ. (...) Prin tinerii care studiază în străinătate, Basarabia va avea mulți oameni minunați. Îți cetesc veștile ce le trimiți la Misionari (revista Mitropoliei). Poate afli acolo vreun anticar vestit (la Strasbourg, s.n.), ori la Paris și, de poți, spune-i să-mi trimită catalogul tipărit de-l are.“ Ilustrată expedită de la Chișinău, 10 mai 1934, la Strasbourg.

Spiritele mari se întâlnesc de timpuriu, ca mai apoi, în viață, să confirme promisiunile întocmai, mai târziu, în viața Bisericii noastre.

13. „Dragă Alexandre, în una din zile stând de vorbă cu părintele Bulgacov, i-am adus elogii asupra lucrării lui „Ortodoxia“, spunându-i că o avem și noi pe românește. S’a mirat mult că această carte a apărut de mult în limba română și că autorul traducător n’a gândit să’i trimită vreun exemplar. Îi citii pe expresiile feței că nu prea e mulțumit de atenția dată de traducător. Te rog eu să o dregem aceasta, prin a-i scrie lui Grosu, dacă îi știi adresa, să binevoiască a fi cavaleros să trimită vreo câteva exemplare autorului de drept. Căci nu e frumos ce s’a făcut. Părintele e curios să o vadă și pe românește. Te salut și te îmbrățișez cu «Hristos a înviat!»“ (*Nicolae Ciudin*, Scrisoare în arhiva personală a arhiepiscopului Antim Nica, trimisă la 10 aprilie 1934 din Paris).

cea a sfințelor nevoițe pentru desăvârșire, primind la călugărie numele de Antim, la Mănăstirea Curchi, prin mâinile mitropolitului Gurie¹⁴.

***Un călugăr luminat, recrutat dintre misionari¹⁵
și un dascăl tânăr cu vârsta și matur în lucrarea bisericească***

Cu zestrea sufletească și teologică, pornește la drum nou către sufletele mult însetate de slujirea celor hărăziți de Dumnezeu să arate, cu timp și fără timp, bunătatea și ajutorul Său.

În 15 august 1935 este hirotonit diacon, iar la 11 aprilie 1936, ieromonah. Va fi hirotesit protosinghel și apoi arhimandrit de către episcopul Tit Simeonia al Eparhiei Hotinului.

Își începe lucrarea misionară ca preot la Liceul Militar din Chișinău. În 1936 devine prefect de studii la Facultatea de Teologie din Cernăuți, ca apoi să fie chemat în Eparhia Hotinului, ca superior al Catedralei și exarh al mănăstirilor. S-a ocupat de buna funcționare a școlilor eparhiale existente. Deodată cu slujirea sfântă de la altar spre sufletele oamenilor, s-a remarcat și ca bun teolog, elaborând studii și articole, dintre care unele, din domeniul spiritualității, s-au impus în toată Biserica noastră¹⁶. Sunt studii de teologie duhovnicească, precum cele despre „Rugăciunea lui Iisus“¹⁷ sau despre organizarea bisericească¹⁸, iar altele despre Biserici sau religii monoteiste¹⁹. Devenind unul dintre cei dintâi deschizători de căi spirituale și dialog cu Islamul, de asemenea, deschide perspectiva dialogului cu alte

14. Vezi revista „Misionarul“, iulie, 1935, p. 370.

15. *Ibidem*.

16. Antim Nica, *Monahismul în Basarabia (1812-1918)*, Bălți, 1940 (Recenzii: B.O.R., nr. 9-10, 1940, p. 752; D.I. Balaur, în B.O.R., nr. 1-2, 1941, p. 90-91; B.O.R., nr. 5-6, 1942, p. 226-227); *Ortodoxia în extremul Orient*, în „Ortodoxia“, nr. 1, 1951, p. 101-104; *Starețul Vasilie de la Poiana Mărului*, în „Îndrumar bisericesc și misionar“, nr. 2, Galați, 1986, p. 41-47.

17. Arhim. Antim Nica, *Rugăciunea lui Iisus - încercare critică asupra criticei isihaste*, București, 1939, 20 p. (extras din B.O.R., nr. 9-10, 1939, p.551-568)

18. Antim Nica, *Înnoiește-te, Noule Ierusalime! Gânduri pentru reorganizarea Bisericii* (în colaborare), București, 1940. Despre această lucrare, vezi pe larg comentariile lui Boris Buzilă, *Din istoria vieții bisericești din Basarabia*, București - Chișinău, 1996, p. 189-192.

19. Arhim. dr. Antim Nica, *Misionarismul creștin între mahomedani în Orientul Apropiat*, Bălți, 1939, 176 p. Din colofonul de la p. 175 aflăm că aceasta este cea dintâi carte imprimată în Tipografia eparhială din Bălți, nou înființată de PS Episcop Tit al Hotinului

Biserici creștine, lucrare amplificată mai târziu chiar de inițiator, în calitate de ierarh și de sfetnic patriarhal. Se impune ca teolog al dialogului înțelept, cumpănit și eficient, în apropierea dintre cei ce-L caută pe Dumnezeu și unitatea creștină. În această perioadă susține și doctoratul în teologie la Chișinău (7 februarie 1940)²⁰. Perioada plină de frământări de după 1940 până în 1944, în condițiile războiului, lasă urme adânci în lucrarea și-n viața arhimandritului Antim. Cadru didactic universitar la București și slujitor la Mănăstirea Antim - o adevărată „universitate duhovnicească“, este chemat la o slujire grea în cadrul misiunii bisericești de peste Nistru, aproape doi ani (1942-1943). A lucrat alături de mitropolitul Visarion Puiu, de arhimandritul Iuliu Scriban, ca apoi să i se încredințeze responsabilitatea de șef al misiunii. Comportamentul său de om înțelept, cumpătat, capabil și echilibrat, ca și evoluția sa teologică, precum și calitățile sale liturgice și misionare, l-au ajutat să convertească o situație complicată, datorată confuziei ateiste și persecutării celor credincioși, într-o șansă spirituală de adunare a turmei în jurul altarelor, în număr de peste 70, redeschise în toate satele din Transnistria. A primit felicitări mai târziu, atât de la foștii săi preoți misionari²¹, cât și de la ierarhul rus de la Odessa.

De la această grea misiune spirituală, îndeplinită cu mare spirit de jertfă

și că s-a tipărit în 1.200 de exemplare (recenzii: protos. Vasile Vasilache, în B.O.R., nr. 3-4, 1940, p. 264).

20. Arhim. dr. Antim Nica, *Misionarismul creștin între mahomedani în Orientul Apropiat*, Bălți, 1939.

21. „Prezența Voastră la noi a fost o revelație pentru toți. În jurul inimii Voastre ați topit muntele de gheață ce apăsa aci pe inimile tuturor. Toți s’au lipit de sufletul Vostru, așa precum buzele de miere se lipesc. Făptura Voastră, de Dumnezeu frumos împodobită, la care se adaogă «îngerescul chip»; cuvântul Vostru ce părea - precum spune psalmistul: «Mai dulce ca picurul ce se prelinge din fagurul de miere»; inteligența Voastră sprintenă cu care despicați până la inimă orice problemă, ce se pune în discuție; evlavia Voastră ce Vă învăluia ca o nesfârșită jerbă de lumină; acest nesfârșit bobar de daruri și vrednicii pe care Bunul Dumnezeu le-a strâns în făptura Voastră, a impresionat profund pe toți și toți în frunte cu Prefectul, au fost câștigați pentru lucrarea noastră misionară al cărei animator erați Prea Sfinția Voastră. Ați plecat de la noi petrecut ca de-un alaiu împărătesc, de sincera admirațiune și înalta prețuire a tuturor. Ați lăsat în urmă o admosferă înălțătoare și noi, misionarii, respirăm din plin un aer sănătos și prielnic smeritelor noastre ostenele. Păcat că această atmosferă de neînfrântă tensiune misionară n’ a fost menținută. Iubirea Voastră, ce fecunda atât de bogat zelul nostru misionar, a fost înlocuită cu ura și ambiția personală. În zadar noi, misionarii, tânjeam dupe îndemmurile și povețele Voastre luminoase, după inima Voastră bună ca pâinea caldă. Cu smerită metanie, Vă sărut Dreapta.“ (*Pr. misionar*

și cu multă iubire de lucrarea sfântă în orice situație, arhimandritul Antim este chemat la rosturi mai importante, în Biserica Basarabiei. Fusese poftit încă din 1942 de renumitul duhovnic și episcop de Ismail - Cetatea Albă, Dionisie Erhan, la slujirea de episcop vicar²², însă fără succes, din cauza multor oameni nereceptivi la semnele speranței și binelui mântuitor, venite de la tinerii inimoși, evlavioși și capabili. Dumnezeu îl cheamă la timpul potrivit, pentru locul potrivit, și astfel, în 24 ianuarie 1944, în condiții mai mult decât grele pentru Biserică și pentru țară, la arhierie.

***Ierarh tânăr
cu „făptură de Dumnezeu frumos împodobită”²³
și cu chemări slujitoare grele,
asumate aidoma unui vârstnic***

Vlădica Antim, ales în Colegiul bisericesc prezidat de mitropolitul Moldovei, Irineu Mihălcescu, a fost hirotonit de acesta, de mitropolitul Efrem al Chișinăului și de episcopul Policarp Morușca al Americii, pentru Eparhia de Ismail - Cetatea Albă.

S-a încredințat Domnului, Bisericii Sale și și-a asumat toate greutatea, asemenea unui misionar în timpuri de furtuni imprevizibile, care nu au așteptat prea mult timp să se declanșeze! Abia și-a luat eparhia în slujire, trimis direct la lucrare de patriarhul Nicodim²⁴. După câteva luni, părăsește și locurile, și oamenii, și lucrarea, predând la refugiul în țară cu oamenii și cu ceea ce se putea transporta, acte de mare importanță pentru acea istorică eparhie.

În țară a fost primit părintește de patriarh, dar cu suspiciune de către cei instalați la putere, fără intenții bune pentru Biserica lui Hristos. Se cunosc încercările patriarhului Nicodim de a-l așeza la slujire ca tânăr ierarh, competent și valoros, dar în timpuri total defavorabile. *Iarăși sub vremi! Și nu Ioan Andreescu, Parohia Ghizdăvești, județul Romanați, Scrisoare în arhiva personală a arhiepiscopului Antim Nica, 4 august 1944).*

22. „Dragă p. Arhimandrit Anthim! Vă mulțumesc din inimă pentru amintire, dorindu-vă ani mulți și vrednici spre binele Sf. Biserici și al neamurilor. *Mult îmi pare rău, că dorința mea nu au fost împlinită, dar Domnul nu va uita dorința mea.* Dragă părinte! Părinții care vă înaintează această adresă a mea sunt din numărul fiilor mei sufletești, pe care vă rog a-i ave în vedere în viitorul lor, cu dragoste de părinte și îndrumător în locul meu. Rămân cu Arhieriești binecuvântări și sărutări în Domnul... “ († *Bătrânul Dionisie*, Scrisoare în arhiva personală a arhiepiscopului Antim Nica, 26 noiembrie 1942)

pentru puțin timp! Trece, cu bine, alte examene ale răbdării și încercărilor, nu doar ale sale, ci ale întregii națiuni și, nu în ultimul rând, ale slujitorilor Bisericii. Este chemat ca director de studiu la Internatul Teologic „Radu Vodă“, unde lucrează ca un „avă stareț“ și „dascăl printre tineri“. De asemenea, îl reprezintă pe patriarhul Nicodim la diferitele evenimente culturale și sociale, căci era, cu adevărat, omul cel mai potrivit pentru astfel de sarcini dificile, uneori chiar periculoase, între anii 1944-1947!

Un capitol important, în viața sa slujitoare plină de dificultăți, îl reprezintă chemarea episcopului Dunării de Jos, Cosma Petrovici, să-l ajute la bătrânețea și la suferințele sale, la diferite momente și evenimente publice bisericești, îndeosebi la marile sărbători creștine: Paștile, Crăciunul și Boboteaza, la Dunăre. Orașul Galați, distrus aproape în întregime în timpul războiului care adâncise și mai mult prin bombardare rănile cutremurului din 1940, se afla într-o stare de nedescris. O emoționantă scrisoare, provenită de la renumitul profesor Constantin Todicescu, directorul Seminarului andreian, descrie aspecte greu de imaginat, atât pentru locuitorii orașului, cât și pentru slujitori, dar mai ales pentru primirea unui oaspete de seamă.²⁵ Astfel de experiențe s-au succedat și s-au constituit din încercări în biruințe

23. Scrisoarea ierarhului Dionisie, vezi nota 22.

24. Scrisoare în arhiva personală a arhiepiscopului Antim, redactă în ianuarie 1944.

25. „Prea Sfințite Antim, Înainte de Crăciun, păr. referent Stoica, de la Episcopia noastră, să interesa să vă caute o locuință, fiind vorba să sosiți la noi în acea vreme. Și au venit și la mine. Le-am comunicat că n-am camere de închiriat, dar având în vedere situația persoanei pentru care se caută camere, voi face tot posibilul să le fiu de ajutor. Apoi chiar P.Sf. Cosma m-a rugat să vă înlesnesc locuința la mine, fiind aproape de Episcopie și potrivit cu rangul P.Sf. V-tre. P.Sf. Cosma a și venit pe la mine să vadă ce vă putem pune la dispoziție și a rămas mulțumit. Ceva ce însă este f. greu este lipsa totală de combustibil. Și după câte știu, nici la Episcopie nu au lemne. Vagoanele încărcate pentru Episcopie au luat alt drum. Eu voi vorbi și despre asta. Veți întâmpina greutăți și cu alimentația. Nu știu dacă mai este vreun oraș în țară așa de nenorocit și bătut de soartă ca Galații. Și distrus, și sărăcit. Așa că de veți veni, sunt de părere s-aduceți tot ce puteți găsi pe acolo pentru hrană. Pește nu există; carne, așijderea. Se vinde doar clandestin cu 1.200-1.300 kgr carne de vită, iar cea de porc 1.500-1.700. Zarzavatul se vinde pe ascuns cu 300 lei, cartofii și ceapa de asemenea. Uleiul a ajuns 1.600 lei kgr, iar zahărul lipsește complet. Nu s-a dat zahăr la Galați de anul trecut. Vă scriu lucrurile astea nu pentru ca ele să fie cumva un motiv să vă gândiți că nu veți putea trăi la Galați; ci pentru a vă informa și a vă propune ca, venind încoace, să aduceți ce veți putea. Noi nu vom rămânea indiferenți față de greutățile ce le veți întâmpina și cu toții vom avea grijă să vă ajutăm cu ce ne va fi posibil prin legăturile și cunoștințele noastre. Acum, P.Sf. cunoașteți în amănunt ce este pe aici și rămâne să de-

smerite și folositoare tânărului și demnului vlădică Antim. În condițiile pensionării forțate de puterea vremii, a episcopului Cosma în anul 1947, ierarhul Antim a fost trimis de patriarhul Nicodim episcop-locotenent la Galați (între 1947-1950).

În 27 septembrie 1947 își începe lucrarea prin trimiterea unui cuvânt pastoral de mare frumusețe, prin care își dezvăluie²⁶ - cum o făcuse cu trei ani în urmă și la Ismail - atât calitățile sale de păstor conștient de îndatoririle mari ce trebuie să și le asume smerit și demn, dar și capacitatea sa de a-și mobiliza turma derutată de atâtea potrivnicii, încercări, pericole și lipsuri de tot felul.

Anii petrecuți în eparhie sunt cea mai bună dovadă a concreteței slujirii sale în tot atâtea domenii, de la cel pastoral, liturgic și teologic, la cel social, în situația-limită, de mari schimbări, prin instaurarea regimului totalitar, cu urmări grele pentru Biserică. Le-a făcut față, prin multă răbdare și, mai ales, prin discernământ, evitând provocările și căutând totdeauna soluțiile bisericesti, chiar dacă timpul era al îndepărtării de ele!

Ecourile bune ale unei slujiri demne și înțelepte ar fi trebuit să conducă la așezarea sa ca ierarh în eparhie, dar evenimentele neașteptate pentru întreaga Biserică au condus la schimbări mari de atitudine a statului ateu față de lucrarea bisericească. Multe eparhii au fost desființate și teritoriul lor a trecut la cele rămase, în număr limitat. În felul acesta, Eparhia Constanței s-a contopit cu cea a Dunării de Jos și ierarhul cu viață de sfânt, Chesarie Păunescu, a fost, fără voia sa, mutat la Galați, vlădica Antim încheindu-și astfel lucrarea începută cu atâta entuziasm și competență și revenind la București, în continuare la dispoziția Sfântului Sinod. Mărturiile bune decideți. Mă iertați că v-am reținut prea mult cu informațiile mele. Doresc să vă fie de folos. Primiți, Prea Sfințite, asigurarea celor mai bune sentimente. “ (Pr. Constantin Todicescu, Scrisoare în arhiva personală a arhiepiscopului Antim Nica, 24 februarie 1945).

26. „Nu am venit la voi cu toiagul, ci cu dragoste... Acestea sunt cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel, pe care le pun în fruntea lucrării ce voiu desfășura-o aici. Vin către voi cu prietenie și cu dragoste care îndelung rabdă, toate le crede și toate le poate. Și folosind mai departe cuvinte ale aceluiași apostol: Nu voiu fi povară căci nu caut ale voastre, ci pe voi. Nu pentru vreo răsplată a voastră sau pentru laudele voastre am venit, ci numai pentru bucuria de a fi de folos și a câștiga inimile voastre pentru Hristos și pricina credinței. Căci cu plăcere voiu cheltui ale mele și voiu cheltui și pe mine însumi, pentru sufletele voastre.“

„Iubiții mei fii duhovnicești, Venirea Noastră se întâmplă tocmai la vreme de toamnă, când gospodarul mic și mare se gândește la anul ce vine și pune cu hărnicie plugul în pământ să răstoarne brazda adâncă, aruncând apoi sămânța cea bună cu nădejdea roadei pe care o așteaptă, ca o răsplătire cerească a muncii sale.“ (Antim Nica, Pastorală, nr. 2880, 27

spre această slujire de la Galați²⁷ se constituie într-o mângâiere sufletească de moment, însă suferința ierarhului motivată de părăsirea a doua oară, la tinerețe, a turmei încredințate a însemnat suferință peste suferință.

septembrie 1947).

27. „Prea Sfințite Stăpâne, De mult doream să Vă scriu o scrisoare și în fiecare seară îmi făceam un reproș binemeritat, că încă n’am scris. Mi se ivește acum ocazia, prin fratele Boris, care Vă va spune mult mai mult și mai multe, decât poate condeiul meu, luat prin surprindere, la biroul protopopesc dela biserica Buna Vestire. Tare aş dori și puteți măcar în parte să descifrați, din aceste puține rânduri, bucuria și satisfacția pe care o simțim noi, toți acei de... și de muncă pentru faptul că, triumfând binele asupra răului și dreptatea împotriva josniciei, Prea Sfinția Voastră sunteți fericit, sunteți în acel loc de răspundere, spre cinstea Bisericii noastre Ortodoxe - Dorim să auzim mereu și mereu, numai lucruri frumoase despre Prea Sfinția Voastră și dorim de asemeni să Vă vedem. Suntem siguri și de una și de alta, și de aceia suntem și noi fericiți. Cât despre noi, ne facem datoria, cu aceiași râvnă și tenacitate, neslăbind întru nimic zelul, care din partea unora, s’ar fi dorit topit. Treburile merg încă bine, căci... odată croit și... , mai merge mult timp, până să se oprească sau să-și încetinească mersul. Toată lumea e de acord că s’au făcut lucruri mari, că s’a lucrat intens și civilizată, în timpul celor peste doi ani de arhipăstorie a Prea Sfinției Voastre. Ne onorează și ne înalță prezența Prea Sfinției Voastre la Sf. Patriarhie. Vă rugăm, totodată, să contați pe dragostea și devotamentul nostru, al tuturor acelor pe cari îi ați avut colaboratori. Sper, Prea Sfințite Stăpâne, să Vă pot vedea și personal și atunci. Vă voi mai aduce și alte vești de pe la noi. Vă rugăm să primiți, odată cu aceasta, devotamentul, dragostea și umile sărutări de mână“ (*Pr. econom Simeon Vârgolici*, Scrisoare în arhiva personală a arhiepiscopului Antim Nica, 23 mai 1950).

„Prea Sfințite Stăpâne, Primirea împrumutului dela Fon. Credit mi-a făcut o adevărată surpriză, căci nu mă așteptam să mi se aprobe cererea în întregime și banii să-i primesc așa curând. Faptul acesta - pe lângă altele - mă întărește tot mai mult în credință că Prea Sf. Voastră, nu numai cu vorba dar și cu fapta arătați - și deacolo de unde Vă găsiți - dragoste de preoții gălățeni cari V’au secondat cu tot devotamentul în munca ce-ați depus - câțiva ani - pentru înflorirea Eparhiei Dunării de Jos. Pe măsură ce vremea se scurge, descoperim că Prea Sf. Voastră, în timpul f. scurt de păstorie la Galați, n’ați făcut numai administrație - birocrațism, ci mai ales V’ați nevoit să citiți în sufletele slujitorilor altarului, încurajându-i și ajutându-i, făcându-se prin aceasta o sfântă legătură sufletească între ei și Prea Sf. Voastră, încât sincer Vă mărturisesc că și cei ce nu V’au înțeles, Vă pomenesc numele cu admirație și cu adânc regret, că împrejurările au făcut să fiți ceva mai departe de noi - nu mai vorbesc - de populația creștină și chiar necreștină a orașului Galați, care-și amintește cu drag de Prea Sf. Voastră. Pentru binele recent, pe care mi l’ați făcut, nu găsesc îndeajuns cuvinte de mulțumire, decât doar să rog pe Dumnezeu - dimpreună cu toți din casă, printre cari și cel mai mic și drăgălaș fiu al Prea Sf. Voastre, să Vă dăruiască sănătate și cât mai mult har, ca să fiți tot mai de folos și ajutor celor mici și necăjiți din Biserica lui Hristos. Vă mulțumesc din inimă și sărut mâna. “ (*Pr. Eugen Apostol*, Scrisoare în arhiva personală a arhiepiscopului Antim, 15 aprilie 1951).

Acum, la conducerea bisericească se afla patriarhul Justinian Marina, la a cărui hirotonie arhierescă de la Iași, vlădica Antim fusese unul dintre cei trei ierarhi participanți. Păstor înțelept și vizionar, patriarhul Justinian a încercat să-i ușureze jugul tânărului ierarh pribeag și nu fără dificultăți, venite din multe părți: reușește să-l cheme în slujirea de episcop-vicar patriarhal. De acum, începe o nouă etapă a vieții sale în slujirea întregii noastre Biserici.

***Sfetic patriarhal și slujitor competent
și demn promotor al dialogului teologic
și ecumenic în Biserica Ortodoxă Română***

Sunt bine cunoscute eforturile Bisericii în anii grei ai dictaturii și, mai cu seamă, lucrarea providențială a patriarhului Justinian cu toți ierarhii Sfântului Sinod pentru povățuirea slujitorilor și păstoria credincioșilor. O însemnată contribuție la împlinirile slujirii sfinte în Biserica noastră în acea perioadă se cuvine a fi recunoscută și apreciată la justa valoare, ca venind de la ierarhul Antim Nica.

Timp de 23 de ani a lucrat în mod competent și conștiincios, mai întâi în Cancelaria patriarhală, unde a creat o „școală“ administrativă în adevăratul sens al cuvântului, apoi s-a remarcat în demnitatea de secretar al Sfântului Sinod, ca un adevărat vâslaș printre valurile nenumărate ale vremii nefavorabile activităților bisericești, în interiorul granițelor și în afară, pentru românii de pretutindeni și pentru cooperarea cu alte Biserici din lume.

Dintre toate realizările sale în această etapă definitivă a vieții sale bisericești, se rețin, mai ales, competența teologică și experiența misionară prin care a putut să răspundă atât provocărilor, cât și șanselor de afirmare

„Subsemnatul, Foti Papadatos, domiciliat în Galați, str. Crișana No.I, cu ocazia Postului cel Mare al Patimilor Domnului nostru Iisus Hristos, constatând marele gol rămas în urma părăsirii de către P.S. Voastră a eparhiei noastre, ați fost primul P.S. Episcop care ați organizat și ați onorat chiar cu prezența Voastră, prea frumoasele slujbe de la începutul și sfârșitul acestui mare post și toate slujbele oficiate de P.S. Voastră cu o deosebită pasiune și solemnitate, prin prezenta, smeritul îndrăznesc a vă arăta regretul nostru al gălățenilor, cari nu mai avem ocazie a asista la astfel de bogate, mărețe și pompoase slujbe și totodată a vă ruga ca, pe lângă P.S. Episcop Chesarie, să ne onorați cu prezența P.S. Voastre dacă vă este posibil, de Săptămâna Patimilor și de Sf. Înviere, astfel ca să mai profităm de prezența și slujbele de neuitat ale P.S. Voastre. Vă așteptăm deci cu multă dragoste, rugând pe bunul Dumnezeu să vă dăruiască mulți ani, cu sănătate. Rugându-vă a ierta îndrăzneala de a vă deranja prin prezenta, primiți asigurarea deosebitei mele stime, respect și dragostei ce vă

a ortodoxiei românești în țară și în lume.

Ca ierarh de tradiție, a contribuit lângă patriarhul Justinian la înfrumusețarea slujbelor bisericești la catedrală și-n eparhie, lucrând adesea și în responsabilitatea de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Competența sa liturgică s-a adeverit mai ales în pregătirea, în cadrul comisiilor speciale instituite de Sfântul Sinod, a canonizărilor de sfinți în anii '50. A fost cea mai reprezentativă lucrare sfântă într-o perioadă atee, cu efecte misionare covârșitoare în tot spațiul sacru al sufletului românesc!

O altă latură bisericească în care s-a afirmat la București este cea a legislației bisericești. De tânăr, împreună cu alți monahi luminați, între care arhim. Benedict Ghiuș și Nicodim Ioniță, a inițiat o amplă lucrare²⁸ de conștientizare a teologilor și ierarhilor asupra canonicității legislației bisericești, menită să întărească și să promoveze în Biserică unitatea sfântă și, totodată, demnitatea slujirii spirituale spre binele și spre consolidarea „pe temeliile canonice“.

Parte din aspecte, îndeosebi atributele patriarhului în coordonarea canonică a vieții bisericești, îmbunătățirea învățământului teologic, selecționarea și pregătirea clerului monahal și îmbunătățirea slujirii misionare în parohii, au fost integrate atât în *Statutul de organizare și de funcționare al Bisericii Ortodoxe Române*, la a cărui elaborare a contribuit decisiv, în 1948, cât, iată, și în actualul Statut al B.O.R., care pronunță și mai accentuat legătura dintre dreapta-credință, slujirea sfântă și unitatea și misiunea coerentă a Bisericii în lume, prin educație creștină și slujire liturgică și socială, pe temeliile nezdruccinate ale canonicității, interpretată ca șansă a rânduiei și libertății sfinte, și nu ca barieră legislativă.

O altă parte semnificativă a implicării episcopului-vicar patriarhal dr. Antim Nica în viața ortodoxiei românești este organizarea Serviciului patriarhal al relațiilor externe bisericești.

Se poate spune că el a fost unul dintre primii ierarhi teologi, bun intelectual și competent promotor al dialogului interortodox, interconfesional

păstrează, Al P.S. Voastre supus credincios... “ (Fotti Papadatos, Scrisoare în arhiva personală a arhiepiscopului Antim, 11 aprilie 1951).

28. Antim Nica, *Înnoiește-te, Noule Ierusalime! Gânduri pentru reorganizarea Bisericii* (în colaborare), București, 1940. Despre această lucrare, vezi pe larg comentariile lui Boris Buzilă, *Din istoria vieții bisericești din Basarabia*, București-Chișinău, 1996, p. 189-192.

și interreligios.

Ierarhul dialogului ecumenic bazat pe afirmarea răspicată a dreptei-creдинțe ortodoxe, fără niciun fel de compromis, însă cu deschidere misionară spre alții, nu făcea altceva decât să-și urmeze dascălii săi, fie pe Nectarie Cotlarciuc al Bucovinei, unul dintre începătorii deschiderii ortodoxiei spre alte Biserici, alături de mitropolitul Nicolae Bălan, sau pe renumiții săi profesori și mentori, Gala Galaction și prof. N. C. Tomescu de la Chișinău. A fost, ca teolog în Occident și în Orientul Apropiat, un începător al promovării vieții bisericești românești pentru străini și un prieten al celor ce au descoperit valorile creștine, din experiența de veacuri a înaintașilor noștri. Iată de ce, atât în dialogul interconfesional, acasă, a slujit binelui comunitar într-o țară a persecuției religioase, iar prin cel interortodox ecumenic deschiderii Bisericii noastre spre lumea libertății și a demnității într-o etapă a limitărilor excesive a tuturor drepturilor umane și religioase, la noi, acasă.

Din această perspectivă, lucrarea sa temeinică în dialogul cu anglicanii, cu Bisericile Vechi-Orientale, rămâne mărturie vie în patrimoniul misionar prin dialog, în toată Biserica Ortodoxă Română, și nu numai.

Aprecierile din țară și din lume, distincțiile și nominalizările pentru vrednicie inserate în revistele patriarhale ori ale altor Biserici se constituie într-o reală mărturie a slujirii jertfelnice și binefăcătoare timp de 23 de ani, de la Patriarhie, pentru toată Biserica!

Deși am prezentat doar câteva aspecte, la modul general, despre o activitate bogată, însemnată și demnă, nu trebuie să uităm dificultățile și încercările acestei însemnate părți din viața arhiepiscopului nostru. Am ocolit, deliberat, șicanele și umilirile dintr-o vreme a confuziilor și a persecuțiilor îndreptate împotriva tuturor creștinilor și, mai cu seamă, a slujitorilor permanent supravegheați, supuși atâtor siluri și, de multe ori, obligați să dialogheze cu inamicii învederați, spre a salva ceea ce se putea din lucrarea atât de temeinică a Bisericii noastre. Măsurile absurde ale timpului dictatorial nu se pot înțelege ușor în libertate și nici jertfelnicia celor supuși acestora, pentru binele Bisericii, nu se arată în cuvinte, aprecieri sau judecăți partizane ori vădit interesate, ci ele se identifică în rănilor ascunse în sufletele răbdătoare, în bolile asumate ca un dar al mărturisirii și în răbdarea uneori împinsă până la limita acceptabilă a firii umane. În acest sens, ierarhul nostru este o pildă vie a ostracizărilor asumate, a încercărilor sale neizbutite de a convinge pe cei răuvoitori, lucru imposibil în orice situație și pentru orice om, mai ales

vertical, însă este și o dovadă a tăriei de caracter care l-a ajutat să-și poarte, cu demnitate, crucea! Astfel, după 23 de ani de lucrare la Patriarhie, cu o mare conștiinciozitate ca vrednic sfetnic al marelui patriarh Justinian, revine, nu fără greutate, acasă, la Dunărea de Jos, ca ierarh eparhiot, la vârsta de 65 de ani! Începuse această slujire la Ismail, la vârsta de 36 de ani și revine, iată, în ținuturile dintre Dunăre și Mare după aproape trei decenii! S-a aflat la un alt ierarh retras de regim din slujire, în sertarul biroului său, mărturia luptei lăuntrice în atare situații: înscrisul pe mai multe pagini de hârtie: *răbdare...răbdare...răbdare...!*

***Păstor încercat, înțelept și echilibrat
în slujirea turmei duhovnicești la Tomis și Dunărea de Jos***

După păstoria ierarhului cu viață sfântă, Chesarie Păunescu, la Galați este ales vlădica Antim Nica. Revenea într-o cetate ostilă inițiativelor spirituale și misionare, cu doar 17 sfinte lăcașuri pentru cca 400.000 de suflete! În plus, eparhia se întindea până la „Marea cea mare“, la Constanța, de asemenea, centru economic în mare dezvoltare, dar ostil inițiativelor creștinești. Cu toate acestea, reușește să prezinte cu succes în eparhie „*un program pastoral-misionar de excepție*“, în ciuda tuturor opreliștilor din partea potențailor zilei! Vârsta, experiența unică pe „marea vieții involburată de viforul ispitelor“ și, mai cu seamă, convingerile sale religioase puternice, dublate de competența sa teologică și de bogata sa cultură acumulată de-a lungul anilor, au fost argumente de nezdruccinat în îndrumarea slujitorilor pentru o lucrare temeinică, ale cărei rezultate mărturisesc despre marea sa vrednicie.

Arhiepiscopul Antim reprezintă prin lucrarea sa o parte vie a slujirii în eparhia sa. Puternica sa personalitate, cât și rânduialile statornice ale slujirii bisericești, pe care le-am preluat „*lumină din lumină*“ și le-am așezat la inima păstorilor de suflete de astăzi, mărturisesc despre cele afirmate. Lângă vlădica Antim, ca la o școală, s-au învățat mult și multe „*taine*“ ale păstoririi.

Care ar fi cele câteva „*lăsăminte*“ ale arhiepiscopului Antim pentru cei de astăzi și pentru cei de mâine, la Dunărea de Jos?

Credem că, mai înainte de orice alte calități, virtuți ori valori imprimate în conștiințele slujitoare, se remarcă *ținuta sa clericală - ierarh născut, și nu făcut!* - care impune și cheamă la urmarea căii de neîncetată perfectare atât a metodei, cât și a calității lucrării misionare „*cu timp și fără timp!*“ Ținuta

sa frumoasă, prin chipul ce l-a primit de la Dumnezeu și de la părinți, a fost *neîncetat înfrumusețată* prin muncă asiduă, prin conștiinciozitatea neîntreruptă și prin fermitate exemplară în fața tuturor încercărilor de a-l deturna de la slujirea demnă și vrednică și se reconstituie atât prin documentele ce ni le-a lăsat, cât și prin temeinicia lucrărilor din care recunoaștem pe autorul lor.

O altă trăsătură a caracterului puternic al ierarhului Antim Nica este *verticalitatea comportamentului său în orice situație*; chiar și atunci când era conștient că pierde, pe moment, știa să câștige pentru alții, pentru viitor, pentru Biserică!

A fost de multe ori criticat și controversat de către mulți, de aproape și de departe, tocmai pentru că nu a cedat presiunilor de tot soiul, toate pornite din interese străine de duhul autentic al demnității creștine și umane. Alții l-au bănuit de atitudine orgolioasă, tocmai datorită neputinței de a se ridica la adevărata semnificație a ținutei sale profund religioase, profund creștinești și profund umane și patriotice. Demnitatea, valoarea sa intuiesc că și experiența sa unică în slujirea Bisericii, timp de 50 de ani numai în treapta arhierescă, ne ajută pe toți, mai ales acum, la ceas de evocare și cinstire centenară, să-l înțelegem mai bine și nu să ne înțelegem doar pe noi, cei ce, din diferite motive, nu l-am urmat și nu l-am ascultat în viață!

În fine, o trăsătură definitorie a personalității arhiepiscopului Antim este *dragostea sa față de Biserică și față de poporul ei drept-credincios*.

Din această perspectivă a înțeles și a promovat evlavia sănătoasă, ocotind falsul în manifestarea cultică ori religioasă și a aplicat cu fermitate, dar și cu dreaptă cumpănire și disciplină bisericească, Sfintele Canoane și regulamentele Bisericii. Ferm, dar nu aspru, hotărât, dar nu absurd, demn, dar nu distant, solemn, dar nu indiferent cu cel din fața sa, a știut să se exprime din „aristocrația spiritului“ printr-o ținută hieratică de mare frumusețe și a slujit toată viața în duhul tradiției mereu înnoite în fapte și atitudini deschise problemelor reale și mereu actuale.

***De la viața trecătoare spre veșnicie,
cu lumina Învierii în mână și cu Domnul în inimă***

Lucrarea sa, fie și atunci când n-a mai putut liturghisi - ținuit de boală - a fost o „liturghie“ completă și complexă, maiestuoasă și sobră în același timp, profundă și deschisă mereu spre orice suflet.

Pregătirea sa pentru marea trecere spre veșnicele lăcașuri din „Casa Tatălui“ este încă o mărturie creștinească, simplă și autentică, din care se dezvăluie credința sa profundă, neșovăielnică și mărturisitoare. După mai bine de patru ani de suferință asumată creștinește și demn, și-a împărțit, bătrânește și tradițional, toată agonisita de-o viață la ierarhii ce l-au vizitat, la cei ce l-au prohodit și, nu în ultimul rând, la toți slujitorii de la Centrul Eparhial, pe care i-a prețuit ca pe niște fii duhovnicești. Eliberat de povara oricărei agoniseli aici, trimite totul din viață dincolo.

Deși timpul i-a fost de multe ori potrivnic, a știut, prin înțelepciunea sa, să-l convertească mereu la binele celor mulți, care sperăm că-l înțeleg mult mai corect astăzi.

Nu întâmplător, ierarhul crucii personale și comunitare a plecat dintre noi - după ce s-a cuminecat în Joia Cinei celei de Taină, cu Preacuratele Taine - chiar în Ziua Învierii, trecând din viață la „viața cea fără de moarte“.

Și prezenta evocare, și cartea publicată se doresc a se constitui într-un act de pios omagiu și un semn al neuitării celui ce, de la adormire, a fost așezat în catedrală, spre a sluji și de acolo cu noi, cu toți cei ce credem că Domnul, în iubirea Sa pentru cei ce bine au slujit în Biserică, îl va așeza în ceata celor drepți.

Prezenta carte, de altfel, o biobibliografie, pe cât s-a reușit făcută, se dorește a fi o adresare a arhiepiscopului la vârsta centenară, fără a se mai cenzura, cum ar fi făcut, în exces, în viața trecătoare, de multe ori nedreaptă și necruțătoare cu el! De asemenea, scurgerea a 14 ani de la plecarea sa în veșnicie reprezintă un alt atu al obiectivității persoanei care nu mai solicită nimic de la noi, ci, mai curând, se oferă cu totul, așa cum o face în fața Domnului!

Am gândit că unul dintre slujitorii ani în șir la Centrul Eparhial, pr. Eugen Drăgoi, este în măsură să exprime, în numele realităților vieții, fapte și momente de neșters din memoria eparhioților, privitoare la slujirea vlădicăi *Antim* la Dunărea de Jos.

Noi, ca ierarh ucenic, ultimul hirotoneit prin punerea mâinilor sale și aproape cinci ani arhieru-vicar, ne-am rezervat bucuria aducerii sale în prezentul nostru, mai cu seamă pentru preoțimea tânără de care ne leagă, în comuniune sfântă, Domnul și dorul de a le prezenta modele demne de urmat în slujire. Multe vor afla din prezenta carte, dar am dori să-l cunoască pe acest mare vlădică aidoma descoperirii unei icoane vechi, valoroase și

îmbietoare la meditație. El este din galeria părinților ierarhi de odinioară, o personalitate aparte și o pildă demnă de urmat în slujire.

În anul închinat de Sfânta noastră Biserică Ortodoxă Română Sfintei Scripturi și Sfintei Liturghii, comemorăm un teolog al Sfințelor Scripturi și un mare liturghisitor al lui Hristos, care a lăsat Dunării de Jos mărturie și daruri spirituale ce se constituie în valori nemuritoare.

Să ni-l amintim mereu și să-l cinstim cu bună cuviință - un vrednic ierarh din istoria Bisericii, care a făcut istorie din slujirea sa în istorica Eparhie a Dunării de Jos, în demnitatea de arhiepiscop; vrednic următor al slujirii ierarhilor sfinți dobrogeni și dunăreni și al mitropoliților Proilaviei!